

TURINYS

PRATARMĖ	9
I. LITERATŪRA KAIP ATMINTIES MEDIUMAS	12
II. DIDŽIOJO KARO IR NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVŲ ATMINTIS	26
1. KARO ATMINTIS	26
Pergalės mitas karo išvakarėse	26
Karo pradžia kaip teatras	34
Karas. Vaižganto vizija	40
Mobilizacija. Vienuolio „Didysis karas“	42
Mūšiai Rytų Prūsijoje. Aleksandro Uspenskio	
<i>Didžiąjame kare</i>	47
Karo atmintis	71
Karas provincijoje. Šiauliai	72
Karo teatras Kaune	79
Karo teatras Vilniuje: Petro Klimo žvilgsniu	92
Tolimuose frontuose	99
Teodoras Reingardas: lietuvis Šiaurės fronte	99
Jurgis F. Jonaitis: lietuvis Vakarų fronte	102
2. NELAISVĖS IR TREMTIES ATMINTIS	104
Nelaisvės atmintis	105
Petro Mažylio <i>Nelaisvės keliais</i>	108
Antano Krasausko <i>Mirtis už fronto</i>	112
Aleksandro Uspenskio <i>Nelaisvėje</i>	116
Jono Gritėno laisvės šmėkla	121
Juozo Kuzmicko istorija	123
Antano Vireliūno kančių keliai	125
Tremties atmintis	127
<i>Lietuva Didžiąjame kare</i> : lietuvių egzodo atmintis	128
Andrius Martusevičius: gurgulėmis į Rusiją	131

Pranešimai iš Rusijos gilumos	136
Petronėlės Rūteliionienės <i>Klaikuma</i>	143
3. OKUPACIJOS ATMINTIS	146
Okupacija provincijoje	146
Petro Klimo piligrimystė	147
Okupacijos atminties vietos	152
Maistas ir rekvizicijos	153
Dvarai ir baudžiava	156
Priverstiniai darbai ir pilietinis pasipriešinimas	161
Pranciškaus Žadeikio atsiminimai	164
Gabrielės Petkevičaitės-Bitės <i>Karo meto dienoraštis</i>	169
Rusai ir žydai Bitės dienoraštyje	171
Karas ir literatūra: prarastoji karta Bitės dienoraštyje	175
Vokiečiai Bitės dienoraštyje	179
Bitės mintys apie Lietuvą	184
Bolševikai Bitės dienoraštyje	188
Intelektualų kova	190
1915-ieji: Vilnius Klimo ir Bieliausko atsiminimuose	193
1916-ieji: gyventojų surašymas ir slaptas ženklas tautai	196
1917-ųjų atmintis	209
Vilniaus konferencija	212
Gruodžio vienuoliktosios aktas	215
1918-ųjų atmintis	217
Nepriklausomybės deklaracija	217
<i>Lietuvos Aidas</i> kaip atminties vieta	220
Monarchijos vizija ir paskutinis <i>Lietuvos Aido</i> ruduo	223
Martyno Yčo atsiminimai: už Lietuvos idėją	228
Yčas Europoje	235
Juozas Gabrys-Paršaitis ir lietuvių veikla Šveicarijoje	247
Vincas Bartuška Amerikoje ir Europoje	269
Lietuvių politinių centrų veiklos pabaiga	278
4. NEPRIKL AUSOMYBĖS KOVŲ ATMINTIS	280
Kritinė padėtis 1918 m. pabaigoje	281
Juozas Purickis: kada netekome Vilniaus	288

Vincas Grigaliūnas-Glovackis Laikinojoje sostinėje	290
1919-ieji Kaune	294
Kovų su bolševikais atmintis	299
Juozas Mikoliūnas: Šėta ir pirmoji pergalė	300
Mūšis dėl Alytaus	303
Atminties teatras: bėgantys bolševikai	305
Kovos vakarų ir šiaurės Lietuvoje	309
Bolševikų palydos	311
Kovų su bermontininkais atmintis	316
Istorinis Radviliškio mūšis	320
Bermontininkų palydos	324
Atminties teatras: lietuviai Palangoje	327
Kovų su lenkais atmintis	330
Lenkų planai, bolševikų veiksmai	331
Lenkų brigados palyda	335
Pietryčių Lietuvos netektis	336
Antroji Vilniaus netektis	340
Sužlugdytas lenkų „blickrygas“	343
Atminties teatras: Širvintų ir Giedraičių mūšiai	346
Nepriklausomybės kovų belaisviai	351
Bolševikų nelaisvės atmintis	351
Stasys Raštikis: Golgotos keliais	354
Atminties teatras: sutiktuvės Kaune	359
Lenkų nelaisvės atmintis	360
Intelektualų kova dėl Lietuvos pripažinimo	361
Paryžiaus taikos konferencija	362
Petras Klimas apie sutartį su Sovietų Rusija	366
Juozas Purickis: uždelstųjų sutarčių pasekmės	368
Atminties teatras: „dviejų“ Lietuvos įvaizdis	371
5. GROŽINĖ LITERATŪRA KAIP KARO IR KOVŲ MEDIUMAS:	
PRARASTOJI IR ATRASTOJI KARTA	372
Karo literatūros tipai	372
Herojiškoji karo atmintis	376
Senasis mitas, naujasis karas ir „mažoji“ žmogaus tragedija	376
Prarastoji karta kaip atminties ženklas	381
Vakarų ir Rytų frontai kaip atminties rėmai	385

Prarastosios ir Atrastosios kartos herojus: lietuvių grožinė literatūra	389
Heroizmas ir tragizmas karo novelėse	390
Atrastoji karta: Antano Skripkausko <i>Romanas be moters</i>	403
Panoraminė karo nuotrauka: Maironio <i>Mūsų vargai</i>	406
Tragiškasis heroizmas: Vydūno „Pasaulio gaisras“	413
Romantiškoji karo atmintis	420
Meilė karo metu: Jurgio F. Jonaičio <i>Keturi angelai</i>	422
Adomo Bytauto <i>Senos pilies paslaptis</i>	424
Meilė revoliucijos metu: Vlado Andriukaičio <i>Kruvina laisvė</i>	425
Jauno herojaus vizija: Juozo Paukštelio <i>Našlės vaikas</i>	427
Karas ir okupacija vaikų akimis: Stepas Zobarskas	429
Satyriškoji karo atmintis	431
Satyros klasika: Louis-Ferdinand'o Céline'o <i>Kelionė į nakties pakraštį</i>	431
Vaižganto <i>Karo vaizdai</i>	436
<i>Žemaitės raštai karės metu</i>	438
Komiškoji karo atmintis	444
Komizmo klasika: Jaroslavo Hašeko <i>Šauniojo kareivio Šveiko nuotyčiai pasauliniame kare</i>	444
Vaižganto <i>Rimai ir Nėrimai</i>	449
Į žmogiškąją komediją patekus: Vytautas Landsbergis-Žemkalnis	450
Artileristo sąmojis: Jurgis Jakelaitis	458
Lietuviškojo Miunhauzeno nuotyčiai Didžiajame kare: Stasys Keblas-Ptou	469
III. KOLEKTYVINĖ ATMINTIS IR UŽMARŠTIS XX A. ISTORINIŲ KATAKLIZMŲ KONTEKSTE	481
IŠVADOS	496
SUMMARY	511
ŠALTINIAI	530
ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	536